

HARDANGERVILDA VILLREINUTVAL

Rødberg, 12. april 2016

Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet
Sentrum 20
3630 Rødberg
live.gladheim@nlr.no

Anbefaling om villreinkvote for Hardangervidda høsten 2016

Villreinutvalet sender denne anbefalingen til villreinnemnda vedrørende fastsetting av villreinkvote for Hardangervidda høsten 2016.

Bestandsstørrelse

Hvert år gjøres det en bestandsvurdering ved utarbeidelse av kvoteforslag. De ulike års bestandsvurderinger og eventuelt justeringer fremkommer av tidligere års kvoteforslag og gjengis ikke her. Dette da det pr. i dag ikke er fremkommet vesentlige og nye opplysninger som tilsier at de siste års vurderinger bør revurderes.

Sommeren 2014 ble det gjennomført to gode kalvetellinger og på den første tellingen ble det fotografert 2.861 kalv og 5.631 simler/ungdyr (totalt 9.209 dyr). På den andre tellingen ble det fotografert 2.623 kalv og 5.717 simler/ungdyr (totalt 10.706 dyr). Dette gir 50,8 og 45,9 kalv/100su, noe som er det høyeste forholdstall på kalvetilvekst registrert siden 2007. Variasjonen i disse to tellingene skyldes i hovedsak forskjell i antall bukk / bukkeflokker som ble funnet. Kalvetilveksten sommeren 2014 vurderes å være vesentlig bedre enn normalen.

Med en antatt struktur i bestanden før kalving i 2014 på ca. 47% simle og 20% fjorårskalv, tilsvarer dette en bestand før kalving på minst 10.000 dyr, forutsatt at alle simler/ungdyr ble fotografert på kalvetellingen. Dette stemmer godt med resultatet fra minimumstillingen i 2014 (10.195 dyr) og de bestandsvurderinger som ble gjort ifm. kvotevurderingen og teller rapport i 2014 (i underkant av 11.000 dyr før kalving 2014). Et jaktuttak på 2.575 høsten 2014 medførte trolig en svak bestandsreduksjon på noen hundre dyr. Bestanden før kalving våren 2015 ble derfor i kvoteforslaget for 2015 vurdert å være rundt 10.500 dyr.

Sommeren 2015 ble det under kalvetellingen fotografert 1.965 kalver og 5.724 simler/ungdyr (totalt 9.141 dyr). Dette gir 34 kalv/100SU, noe som må betegnes som dårlig og vesentlig lavere enn normalen. 19 av 20 gps-merkede simler ble av NINA vurdert å være i de fotograferte flokkene. Alle fostringsflokkene ble trolig ikke funnet, men dette ble vurdert å utgjøre få dyr. Kalvetilveksten i 2015 vurderes å ha vært ca. 2.100 kalv. Med et jaktuttak på 1.662 tilsier dette er relativt uendret bestandsstørrelse. ***Dette tilsier en bestand på rundt 10.500 dyr før kalving i 2016.***

Struktur

I løpet av 90-tallet ble det foretatt en dreining av strukturen i stammen. En dreining mot mer bukk og mindre simler, alt som et ledd i å bremse tilveksten. Simleandelen ble så økt noe i oppbyggingsperioden med et mål om reduksjon når en nærmet seg bestandsmålet. Tabell 1

viser resultatet fra de siste års strukturtellinger. Strukturtelling ble ikke gjennomført høsten 2008 og 2014.

Tabell 1: Resultat fra strukturtellingene i 2001-15.

År	N	Kalv	Simle	Bukk 1,5	Bukk 2,5	Bukk 3,5+
2001/02	1734	18	42	6	14	20
2002/03	1151	21		43	14	22
2003/04	859	20	39	10	11	20
2004/05	2083	21	42	7	7	23
2005/06	2449	21	42	7	7	23
2006/07	2739	21	44	7	9	19
2007/08	1001	23	46	6	7	18
2008/09	-	-	-	-	-	-
2009/10	3645	21	46	5	8	20
2010/11	3067	19	45	7	7	22
2011/12	2205	23	42	8	6	21
2012/13	1827	21	40	9	9	21
2013/14	2893	20	47	7	7	19
2014/15	-	-	-	-	-	-
2015/16	2368	14	47	8	8	23

Resultatet fra stukturtellingen etter jakt 2013 viser en relativt stor endring i strukturen, med økt simleandel. Høsten 2012 ble det felt mye voksen bukk og en større andel hanndyr enn hunndyr. Det var derfor forventet at strukturtellingen etter jakt 2012 skulle vise en økning i andel simler. Resultatet fra tellingen var imidlertid 40% simle. Det har ikke alltid vært lett å se endringer i strukturen som følge av jaktuttaket og strukturtellingene har jevnt over vist seg å stemme godt. Uvalet valgte derfor å stole på resultatet fra strukturtellingen høsten 2012 når kalvetilvekst skulle beregnes for 2013. Ved kalvetellingene sommeren 2013 ble det fotografert mer kalv enn forventet og mye av forklaringen fikk vi ved strukturtellingen etter jakt 2013. Simleandelen viste seg å være vesentlig høyere enn antatt.

Ved strukturtellingen 2012 ble det funnet et relativt lite antall dyr (1.827) og det har trolig vært en utvalgsfeil som har medført feil resultat når det gjelder simleandel i bestanden. (Det kan være stor variasjon i strukturen mellom ulike flokker og økt antall opptelte dyr og flokker vil redusere denne feilkilden). Resultatet fra strukturtellingen høsten 2013 er med stor sannsynlighet mer riktig enn resultatet fra 2012. Økningen i simleandel fra 42% i 2011 til 47% i 2013 har trolig skjedd over to år.

Som følge av høyere simleandel og kalvetilvekst enn fastsatte bestandsmål var det ved jakta i 2014 fokus på økt uttak av simler for å redusere simleandelen i bestanden. På grunn av dårlig vær klarte en dessverre ikke å få gjennomført strukturtelling og det foreligger derfor ingen nye tall på simleandelen i bestanden etter jakt 2014. Jaktuttaket 2014 hadde imidlertid en overvekt av hunndyr i uttaket (58%) og et høyt uttak av voksne simler. Dette tilsier en reduksjon av simleandelen.

Jakta i 2015 hadde som mål å redusere simleandelen ytterligere. Som følge av dårlig jakt ble uttaket av hanndyr stort og større enn uttaket av hunndyr. Dette var forventet å gi en økning i simleandelen, noe som ble bekreftet ved strukturtellingen etter jakt. Ved strukturtellingen høsten 2015 ble det funnet 47% simler og med 2.368 dyr opptelt vurderes dette til å være «riktig».

Kalvetilvekst

Kalvetilveksten blir hvert år forsøkt dokumentert via kalvetellinger som jevnt over viser seg å være relativt gode når det gjelder å finne en stor andel av fostringsdyr / kalver.

Kalvetilveksten varierer til dels mye mellom år og tabell 2 viser resultatet fra kalvetellingene siden 2001.

Tabell 2: Resultat fra kalvetellingene i 2001-13.

År	N	Kalv	Simle/ungdyr	Bukk	Kalv/100 SU
2001	6897	1776	3175	1946	56
2002	4823	1114	2096	1613	53
2003	4296	1033	1724	1539	60
2004	5411	1316	2916	1179	45
2005	4963	1461	2843	659	51
2006	6302	1570	3304	1428	48
2007	6564	1626	3607	1332	45
2008	6847	1863	4013	971	46
2009	8767	2060	4999	1708	41
2010	8371	1846	4680	1866	39
2011	7793	2116	4505	1172	47
2012	6790	1373	3514	1903	39
2013-I	11639	2564	6619	2456	39
2013-II	10072	2321	5520	2233	42
2014-I	9209	2861	5631	717	51
2014-II	10706	2623	5717	2366	46
2015	9141	1965	5724	1450	34

I 2014 ble det gjennomført to kalvetellinger som begge må betraktes som meget gode og det ble funnet mye kalv. Kalvetellingen i 2015 må også betraktes som relativt god og det ble funnet relativt få kalver. Bestandsstørrelse og struktur i bestanden vurderes å være relativt lik disse to årene, mens det er meget stor variasjon i kalvetilvekst. Trolig er kalvetilveksten disse to år i hver sin ytterkant av hva som kan forventes. Dette illustrerer meget godt den usikkerhet og årlig variasjon forvaltningen må ta høyde for.

Den store årsklassen fra 2014 vurderes ikke å komme i produksjon (få kalv) i 2016, til det er kalve- og åringsvektene for lave. Simlekalvene født i 2014 forventes derimot å komme i produksjon i 2017. Som følge av lav kalvetilvekst i 2015 har mange simler spart energi ved ikke å bære frem kalv og produsere melk. Dette gjør at simlene med stor sannsynlighet har økt sitt potensial for å få frem kalv i 2016. Dette tilsier at det må forventes en kalvetilvekst i 2016 som er vesentlig bedre enn 2015. Sammen med siste års økning av simleandelen vil en forvente at kalvetilveksten ligger nærmere den tilvekst som ble registrert sommeren 2014 enn sommeren 2015. *Det er derfor naturlig å ta utgangspunkt i 2.500 – 3.000 kalv sommeren 2016.*

Bestandsmessige mål og rammer:

Villreintvalet vedtok den 04.02.2013 nye bestandsmål som villreinnemnda godkjente den 15.03.2013. Den nye bestandsplanen angir følgende bestandsmål:

Hovedmål: - produsere **2.000 – 2.500 kalv årlig (målt ved kalvetelling)**

Delmål: - simleandelen på **40% (målt ved strukturtelling)**
 - **bestandsstørrelse maks 12.000 før kalving.**
 - **holde en mest mulig stabil bestandsstørrelse over tid.**

Det er *ikke* et mål å holde bestandsstørrelse eller kalvetilvekst opp mot maks, men de kan svinge opp mot maks.

I bestandsplanens kap. 5.3 om tiltak - bestandsstørrelse og kalveproduksjon står det følgende:

For å kunne lykkes med bestandsforvaltningen må kvotene til enhver tid fastsettes i henhold til bestandsmål, bestandsvurdering og erfaringstall. Noen flerårig avskytingsplan er ikke hensiktsmessig. Nedenfor er det gitt noen rammer for kvotefastsettingen ved ulike situasjoner.

Usikre bestandstall

Dersom det skulle oppstå en situasjon med stor usikkerhet omkring bestandstallet og mistanke om at bestandsmålene er overskredet skal bremsene settes på. Dvs. at en må fastsette kvoter som med stor sannsynlighet vil gi en uendret eller redusert bestandsstørrelse / tilvekst. Dette i påvente av nye tellinger og sikrere bestandsvurderinger.

Kvote når bestandsmålet er nådd

I en situasjon der en ligger opp mot maksimal bestandsstørrelse / kalvetilvekst skal det fastsettes en kvote som med stor sannsynlighet vil gi en redusert bestandsstørrelse.

Strategi for å nå bestandsmålene

Med de angitte bestandsmål og de bestandsvurderinger som er gjort må det foretas en vesentlig reduksjon av simleandelen i bestanden, samtidig som en unngår bestandsvekst. Dette for å redusere fremtidig kalvetilvekst ned til målet på mellom 2.000 – 2.500 kalv. ***Kvoten må fastsettes slik at det er sannsynlig med uendret eller svak reduksjon av bestandsstørrelsen og vesentlig reduksjon i andel simler i bestanden etter jakt.***

Dette var også utgangspunktet for de to foregående års kvoteforslag og kvotefastsetting. Gjennom ren flaks med hensyn til jaktuttak v.a.v. kalvetilvekst disse to år har bestandsstørrelsen vært relativt uendret. Derimot har en ikke klart å redusere simleandelen på tross av at andelen SU-kort i kvoten har vært 70-75%. På bakgrunn av dette synes det uansvarlig å fortsette med samme virkemiddelbruk, som innebærer at en i stor grad må basere seg på «flaks» for å nå bestandsmålene.

Kvote og virkemiddelbruk høsten 2016 bør ha følgende hovedfokus, i prioritert rekkefølge:

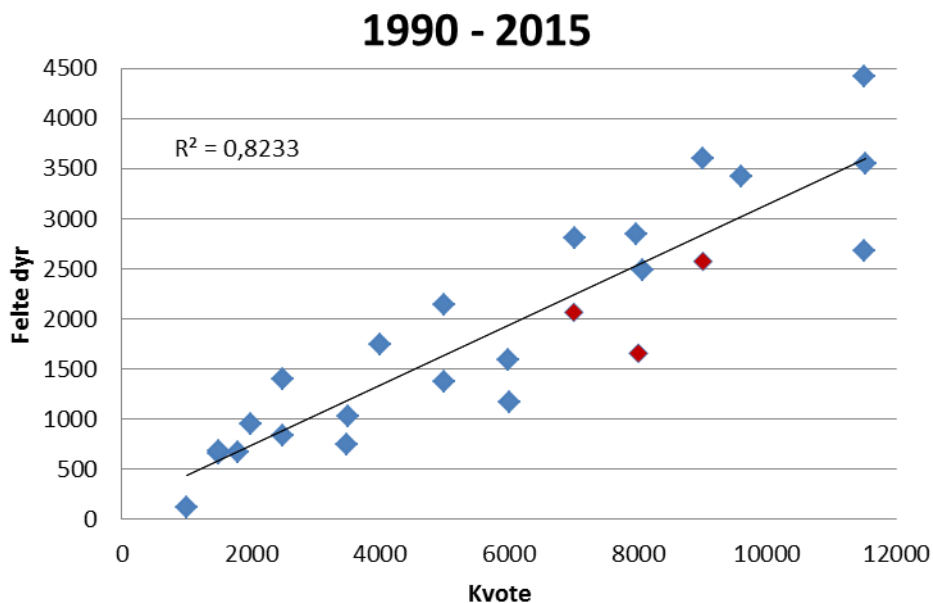
1. Redusere simleandelen i bestanden.
2. Ta ut tilveksten.
3. Ta ut mindreverdige dyr / ikke skape mindreverdige dyr.

Villreintvalet har de to foregående år ønsket å benytte ulike virkemidler for å nå avskytingsmålene. Dette er bl.a. virkemiddel som jakttid og korttyper. Miljødirektoratet og i noe grad villreinnemnda har vært uenig i dette. Ut fra vedtatte bestandsmål og rammer for bestandsforvaltningen, sammen med kunnskap om historien på Hardangervidda, er det helt klart at **tiltak må iverksettes FØR det det blir krise og en kan ikke vente til ETTER krise har oppstått.** Villreintvalet hadde møte med Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Buskerud og Villreinnemnda den 8. januar hvor dette ble drøftet. Dessverre ble det ikke gitt noen konkrete signaler fra Miljødirektoratet vedrørende mulige virkemidler.

Virkemiddel for å nå bestandsmålene

Kvotestørrelse

På Hardangervidda er det en klar sammenheng mellom kvotestørrelse og felte dyr, selv om det kan være relativt store variasjoner – jf. figur 1. Det viser seg imidlertid at en gitt kvote gir færre felte dyr i dag enn for 20 år siden. De røde symbolene i figur 1 viser resultatet for de tre foregående år. I alle tre år er antall felte dyr lavere enn «normalen» de siste femten år. Det kan være mange faktorer som virker inn på hvorfor det er slik, men det synes å være et «mettet» marked. Uansett årsak synes det å være en realitet som forvaltningen må ta høyde for. Med forventet tilvekst på 2.500 – 3.000 kalv og de mål og rammer som er satt for bestandsforvaltningen, bør det felles minst 2.500 dyr høsten 2016. Dette tilsier en kvotestørrelse på minst 9.000 kort dersom kvoten tildeles med tre korttyper, dvs. fritt dyr, su og kalv.

Figur. 1: Sammenheng mellom kvotestørrelse og antall felte dyr i perioden 1990 – 2015.

Korttyper og fordeling av type dyr i kvoten.

Villreintvalet har de to foregående år ønsket å inkludere en kalv i su-kortet, men dette har Miljødirektoratet sagt nei til. Kvoten har derfor vært fordelt på de tre korttypene fritt dyr, simle/ungdyr og kalv. Siden hovedmålet har vært å felle mye simler for å redusere simleandelen har andel su-kort vært satt høyt, hhv. 75 og 70%. Dette har dessverre gjort at andel kalvekort har blitt veldig liten i forhold til su-kvoten. Med en vesentlig større utnyttelsesgrad på fridyrkort enn su-kort og en utstrakt felling av «1,5-årig bukk» på su-kort har den høye andelen su-kort ikke gitt ønsket reduksjon av simleandelen i bestanden. Å tildele en kvote med kortfordeling lik de to foregående år synes derfor ikke å være forsvarlig i dagens situasjon. Så fremt kvoten må tildeles iht. disse tre korttypene må tilnærmet hele kvoten tildeles som su-kort.

En slik fordeling av korttyper har to uheldige effekter. Det ene er redusert felling av kalv, noe som egentlig burde vært økt. Det andre er et økt misforhold mellom jegerens ønske om å kunne felle voksen bukk og mulighet til å felle voksen bukk. En lav andel frie dyr i kvoten gir en større andel «1,5-årig bukk» felt på SU-kortet. Dette er ikke heldig hverken for jegerne eller forvaltningen. Begge disse forhold, og det som trolig er et mettet marked og begrenset effekt av økt kvotestørrelse utover det som har vært de siste år, kan løses ved å benytte en annen korttype. Dvs. et kort der kalv inkluderes i su-kortet. Et alternativ for å motvirke felling av bukk på su-kortet er å tildele rene simlekort uten mulighet til å felle 1,5-årig bukk. Dette vil

imidlertid medføre at den mest lovlydige jeger kan bli «lovbryter» da det i en jaktsituasjon ikke kan forventes av jegeren kan skille 1,5-årig bukk fra simle. Korttypen vurderes derfor ikke å være aktuell å benytte.

Ved å inkludere en kalv i su-kortet vil den reelle kvoten økes uten å øke antall kontrollkort tilsvarende. Antall kontrollkort er det som i praksis oppfattes som kvotestørrelse og styrer salg og utnyttelsen av korta. Kvotestørrelsen (les antall kontrollkort) kan da benyttes på kategoriene voksne dyr uten at felling av kalv begrenses. Tvert om vil alle jegerne med denne korttypen alltid ha kalvekort og mulighet til å felle kalv. Spesielt positivt er dette for felling av enslige eller små kalver. Kalver som vil rekrutteres inn som dårlige dyr i bestanden dersom de skulle overleve vinteren. Det kan ikke forventes at jegerne i starten av jakta benytter «dyre» su-kort til å felle små kalver. Resultatene fra de siste års undersøkelser av kalvenes helsetilstand burde være grunn nok til å ha stort fokus på uttak av små og mindreverdige kalver og iverksette tiltak som kan gi jegerne mulighet til å gjøre denne jobben. Erfaring fra de fem år hvor kalv var inkludert i su-kortet viser at en fikk halvert forholdet mellom felte simler og felte kalver sammenliknet med år hvor kvoten ble tildelt med egne kalvekort og høy andel su-kort. Dette gir igjen en vesentlig reduksjon i potensialet for at kalver blir gående morløse etter jakt.

Ved å inkludere en kalv i hvert su-kort vil en ikke miste avskyting av kalv, slik som ved ikke å tildele kalvekort. Kvoten kan dermed settes noe lavere. Et kort med muligheten til å felle to dyr vil også være mer attraktivt enn et rent simlekort. Kvoten kan da settes til 8.000 voksne dyr / kontrollkort fordelt på 15% frie dyr og 85% su med kalv inkludert i kortet.

Utforming av kontrollkortet

På Hardangervidda er det et faktum at det felles mye voksen bukk på su-kort. Utformingen av dagens kontrollkort der kjøttmerkelappen mangler både angivelse av type dyr og fellingsdato bidrar trolig negativt mht. dette. For at det skal bli en reell mulighet for kontroll av felte dyr er i samsvar med fellingstillatelsen må dette på plass.

Overføring av kontrollkort mellom vald – hjorteviltforskriftens § 31

Hardangervidda villreinområde fikk høsten 2015 dispensasjon fra forskrift om forvaltning av hjortevilt § 18. I ny hjorteviltforskrift er denne bestemmelsen flyttet til § 31, men inneholder samme krav ved overføring av fellingstillatelser mellom vald som tidligere. I forskriften er det et krav om skriftlig tillatelse både fra avgivende og mottakende vald ved overføring av kontrollkort mellom vald. Villreinutvalet evaluerte ordningen i brev til Miljødirektoratet datert 11.12.2015. Konklusjonen var at det ikke hadde hatt en umiddelbar målbar effekt. Til det kom vedtaket for seint og det tar tid å endre forvaltningspraksis. Det ble imidlertid ikke registrert negative forhold knyttet til denne dispensasjonen. Ut fra tidligere begrunnelse for ønsket om dispensasjon vurderes det aktuelt å søke om dispensasjon fra dette kravet også i 2016.

Fredningssoner

De fredningssonene som er opprettet og praktisert de siste tre år bør i utgangspunktet videreføres. Spesielt fredningssonene mellom Ullensvang og Eidfjord, samt Havfossområdet synes viktige og fungere etter intensjonen. Det er imidlertid etter tre år grunnlag for å evaluere fredningssonene og utformingen av disse for om mulig få ennå bedre effekt. Det bør også vurderes om det skal innføres andre fredningssoner i nye områder. Private rettighetshavere og fjellstyrene har her en viktig rolle i å bedre villreinens arealbruk under jakta. Offentlige myndigheter bør også ta sitt ansvar når det gjelder styring av annen ferdsel i en del sentrale knutepunkter på Hardangervidda.

Det anbefales følgende kvote / antall kontrollkort for jakt på villrein i Hardangervidda villreinområde høsten 2016:

- **Totalt 8.000 kontrollkort fordelt på:**
 - 1.200 stk. fridyrkort.
 - 6.800 stk. simle/ungdyrkort med kalv inkludert i samme kontrollkort.

Dette innebærer en teoretisk kvotestørrelse på 14.800 dyr når alle 6.800 kalver regnes med (1.200 frie dyr, 6.800 simle/ungdyr, 6.800 kalv).

Kvoteforslaget forutsetter at det utformes et kontrollkort der det inngår simle/ungdyr og kalv på ett og samme kontrollkort. Dette på samme måte som i årene 1998-2002. Søknad om dispensasjon fra forskrift om forvaltning av hjortevilt § 30 er sendt Miljødirektoratet. Dersom dispensasjon ikke gis slik at det ikke blir utformet et kontrollkort der kalv er inkludert i su-kortet, vil villreinutvalet fremme ny kvoteanbefaling overfor villreinnemnda.

Med hilsen

Henning Ø. Poulsson
leder

Svein Erik Lund
sekretær

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Kopi:

- Fylkesmannen i Buskerud - fmbupost@fylkesmannen.no
- Miljødirektoratet - post@miljodir.no